

мовного середовища. Їхнє регулярне використання дозволить урізноманітнити навчальні завдання, моделювати реальні комунікативні ситуації для старшокласників та забезпечити індивідуалізацію навчання. Онлайн платформи сприятимуть зниженню мовленнєвої тривожності та формуванню впевненості в усному мовленні. Вони також забезпечать додаткові можливості для самоконтролю, рефлексії та розвитку стратегічної компетентності учнів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бігич О.Б. Методика формування іншомовної компетентності в аудіюванні. Іноземні мови. 2012. № 2. С.19–30.
2. Галустова К.Г. Формування іншомовної комунікативної компетенції студентів мовних спеціальностей в процесі читання художніх текстів. Вісник Запорізького національного університету. 2012. № 1(17). С. 34–37.
3. Голуб Н.Б. Комунікативна компетентність сучасного учня старших класів: суть проблеми і шляхи її розв'язання. Наукові записки. Острого : Острозька академія, 2012. Вип. 22. С. 182–191.
4. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання. Науковий керівник українського видання д. пед. н., проф. С. Ю. Ніколаєва. Київ : Ленвіт, 2003. 273 с. URL: <http://rep.knlu.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/78787878/286/Recomend.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (дата звернення: 14.04.25)
5. Задорожна І.П. Теоретико-методичні засади організації самостійної роботи майбутніх учителів з оволодіння англомовною комунікативною компетенцією: дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.02 / Київський нац. лінгв. ун-т. Київ, 2012. 770 с.
6. Мартинова Р. Ю. Цілісна загальнометодична модель навчання іноземних мов. Київ : Вища шк., 2004. 454 с.
7. Навчальні програми з іноземних мов для загальноосвітніх навчальних закладів і спеціалізованих шкіл із поглибленим вивченням іноземних мов 10–11 класи. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/programy-10-11-klas/2018-2019/inozemni-movi-10-11-19.09.2017.pdf> (дата звернення: 14.04.25)
8. Рибалко Ю.В. Компетентнісний підхід у науково-педагогічній літературі. Педагогіка вищої та середньої школи. 2012. Вип. 35. С. 385-394.
9. Юхимець О.І. Інтегративний зміст комунікативної компетентності майбутніх правознавців. ScienceRise: Pedagogical Education. 2017. № 11 (19). URL: http://journals.urau.ua/sr_edu/article/download/116815/111037 (дата звернення: 14.04.25)

Шеремета Ілона

Науковий керівник – доц. Цепенюк Тетяна

КОГНІТИВНА МЕТАФОРА СТРАХУ В УКРАЇНСЬКИХ ПЕРЕКЛАДАХ СУЧАСНОЇ АНГЛОМОВНОЇ ПРОЗИ

Усі абстрактні поняття походять з нашого досвіду, саме тому когнітивна метафора є одним із найефективніших інструментів для дослідження абстрактних понять через конкретні мовні образи. Згідно з концепцією Джорджа Лакоффа та Марка Джонсона, метафора – це не просто художній засіб, а базовий механізм пізнання [3, с. 63].

Метафоричне мислення тісно пов'язане не лише з індивідуальним досвідом, а й із культурним та національним контекстом. Як наслідок, у художньому тексті можна виявити відмінності способів осмислення та відображення емоційного досвіду у представників різних культур. Робота з когнітивними метафорами в англомовній прозі та способами їхньої репрезентації в українських перекладах дозволить простежити, як культурні концепти

трансформуються або адаптуються в іншій мовній картині світу. Це сприятиме кращому розумінню не тільки мовної репрезентації, а й загальної специфіки міжкультурної комунікації.

У цьому контексті художня література стає полем вивчення того, як за допомогою мовних образів автори передають страх, а переклад – інструментом виявлення міжкультурних відмінностей у концептуалізації цієї емоції.

Мета статті - проаналізувати відмінності у репрезентації когнітивних метафор страху в оригінальному тексті й перекладі, встановити, до яких категорій вони належать, а також визначити, що є темою (суб'єктом) і образом наведених метафоричних конструкцій.

При передачі семантичного змісту конкретного метафоричного образу ключове значення має структура метафори, яка є двоелементною і складається з двох основних частин: теми (суб'єкта) метафори та образу. Тема (суб'єкт) метафори – це те, що описується в метафорі. Переважно абстрактне поняття, яке хочемо зрозуміти [4]. Станом на сьогоднішній день актуально розбиратись в емоціях. Хоча страх не має чітких фізичних ознак, він активно впливає на людину на психологічному та когнітивному рівнях, що робить його особливо цікавим для аналізу з позицій когнітивної лінгвістики.

У своїй роботі ми вередимо увагу на першому лексичному значенні лексеми страх, яке визначається як неприємна, часто сильна емоція, викликана очікуванням або усвідомленням небезпеки [1].

В українській мові концепт страх здебільшого виражений трьома лексемами: страх, острах, жах. Однак синонімічний ряд лексеми страх налічує більше одиниць, а саме: боязнь, боягузтво, жах, жахливість, жахіття, ляк, опаска, острах, паніка, переляк, пристрашка, страхи, страховище, страхота, страхів'я, страхіття, фобія.

В англійській мові концепт зазвичай виражається наступними лексемами: anxiety, fearfulness, dread, panic, terror, fright, worry, horror. Синонімічний ряд також більший: alarm, phobia, nervousness, alarum, pang, apprehension, agitation, creeps, consternation, twinge, timidity, perturbation, cowardice, disquiet, qualm funk, willies, faintheartedness, timorousnes.

Розгляньмо як метафора страху реалізується на практиці через зіставлення оригіналу та перекладу. The crowd draws in a collective breath and then you can hear a pin drop, and I'm feeling nauseous and so desperately hoping that it's not me, that it's not me, that it's not me [2, с. 37] // «Від страху в мене всередині все похололо, а в голові крутилася одна думка: тільки б не я, тільки б не я [5, с. 20]!» У цьому контексті страх реалізується по-різному. В українському варіанті «від страху в мене всередині все похололо» страх є причиною зміни фізичного стану, холоду. Ця деталь дозволяє нам віднести метафору до моделі «СТРАХ-ПРИЧИНА». Натомість в першоджерелі «I'm feeling nauseous» страх проявляється у реакції тіла, що відповідає моделі «СТРАХ-ХВОРОБА». Ми можемо говорити про наявність метафори в оригіналі лише проаналізувавши контекст, без нього нам буде не зрозуміло, що літературний герой відчуває саме страх. Як бачимо, відбулась зміна метафоричної моделі при перекладі.

“My voice has risen to a shout. In it is all the anger, all the fear I felt at her abandonment [2, с. 61]” // «Я заледве не репетувала. В тому крику була вся моя злість, увесь страх, який я пережила через її депресію [5, с. 31]». У наведеному прикладі страх метафорично втілюється у крикові як в англomовному “In it is all the fear”, так і в українському тексті «в тому крику був увесь мій страх». Це відповідає метафоричній моделі «СТРАХ-ОБ’ЄКТ». Метафорична модель збігається в обох текстах.

Наступний контекст ілюструє типовий образ страху як перешкоди, те що потрібно здолати, побороти, перемогти: “You mean after I got over my fear of being burned alive? [2, с. 205]” // «Ви маєте на увазі, що я почала про нього думати, подолавши страх згоріти живцем [5, с. 101]»? Вислів “I got over my fear” за допомогою фразового дієслова передає страх як те, що заважає діяти, що потрібно усунути. Це відповідає метафоричній моделі «СТРАХ-ПЕРЕШКОДА/БАР’ЄР». До того ж маємо гіперболізацію щодо сукні у виразі «згоріти живцем», що висвітлює страх як смертельну небезпеку. Переклад відповідає оригіналу стилістично і зберігає метафоричну модель.

«Мене паралізував страх, але мені вистачило здорового глузду не зойкнути й не вертітися [5, с. 144]» // “Fear shoots through me, but I have enough sense to keep still [2, с. 293]”. У цьому прикладі при перекладі було використано синонім, що призвело до зміни метафоричного представлення емоції. В оригінальному тексті «страх пронизав мене», в перекладі ж бачимо що «страх паралізує». Перекладач використав стратегію адаптивного перекладу, трансформуючи оригінальну метафору відповідно до цільової мови. В українській версії метафора реалізується у метафоричній моделі «СТРАХ-ПАРАЛІЧ(ХВОРОБА)», в той час як в оригіналі «СТРАХ-ОБ’ЄКТ».

Таким чином, дослідження показало, що метафора страху у художньому тексті виступає багаторівневим концептом, який може бути представлений різними метафоричними моделями. Як було вище зазначено, нами було виявлено чотири основні метафоричні моделі, що відображають когнітивну інтерпретацію страху: СТРАХ-ПРИЧИНА, СТРАХ-ХВОРОБА, СТРАХ-ОБ’ЄКТ та СТРАХ-ПЕРЕШКОДА/БАР’ЄР. У всіх наведених прикладах темою(суб’єктом) метафори була первинна емоція страху, абстрактне поняття. Однак образами метафор були конкретні прояви: холод, крик, нудота, перешкода, параліч. Зіставляючи переклад з оригіналом, ми виявили тенденцію до збереження метафоричної структури. Хоча в деяких випадках перекладач адаптував образи, що призводило до зміни емоційного впливу або метафоричної моделі. Зміни позитивно вплинули на загальний контекст.

ЛІТЕРАТУРА

1. Cambridge University Press & Assessment 2025. Cambridge Dictionary. Електронний ресурс. Режим доступу: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/fear> (дата звернення 14.04.2025).
2. Collins, S. The Hunger Games: Volumes 1–3. Reprint ed. – New York: Scholastic Inc., 2008. – ISBN 0439023521, 9780439023528.
3. Lakoff G. Metaphors we live by. Chicago : University of Chicago Press, 2003. 191 p. 63
4. Зайцева, К. І., Хорошун, О. О., Журкова, О. Л. (2023) *Лінгвокогнітивний аналіз метафоричних виразів в англійській та українській мовах*. Закарпатські філологічні студії, 1

- (29). с. 202-211. ISSN 2663-4880 Електронний ресурс. Режим доступу: http://zfs-journal.uzhnu.uz.ua/archive/29/part_1/38.pdf (дата звернення 14.04.2025)
5. Коллінз С. К 60 Голодні ігри : Роман / Сюзанна Коллінз ; Пер. з англ. У. Григораш. – К.: КМ Publishing, 2010. – 384 с. Електронний ресурс. Режим доступу: <https://uabook.com.ua/wp-content/uploads/2025/03/golodn-gri.pdf> (дата звернення 14.04.2025)

Гаврилюк Наталія

Науковий керівник – доктор філософії Дячук Наталія

ВИКОРИСТАННЯ ПРОЄКТНОЇ МЕТОДИКИ У НАВЧАННІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ У СТАРШІЙ ШКОЛІ

Вступ. У теперішній час знання англійської чи інших іноземних мов є безумовною частиною навчального процесу, роботи, подорожей та спілкування у світі. Це підкреслює важливість вивчення та якісного викладання іноземних мов у школі, оскільки від уміння спілкуватися ними залежить можливість учнів та майбутніх спеціалістів досягати поставлених цілей, обмінюватися інформацією та досвідом із представниками інших культур. Тим не менше, сьогодні, навчаючи іноземних мов, вчителі стикаються з певними труднощами, котрі пов'язані насамперед із тим, що традиційні методи навчання стають нудними для школярів. Це призводить до демотивації у навчанні та втрати інтересу. Одним із способів вирішити цю проблему є проєктна методика, котра здатна допомогти учням краще навчатися та застосовувати вивчений матеріал на практиці, що однозначно підвищує їх зацікавленість у навчанні.

Проєктна методика є ефективним інструментом для викладання англійської мови, особливо для старшокласників. Підготовлені матеріали згідно цієї методики можуть значно покращити уроки, урочисті та позакласні заходи. Водночас, вона допомагає мотивувати учнів не лише до самонавчання, але й до творчої підготовки до занять та розвивати вміння володіння іноземною мовою. На противагу традиційним методам навчання, проєктна методика також створена для того, щоб учні могли здобути знання не лише про мовні засоби, але і дізнатися про культури різних країн, цікаві факти про світ і навчитися комунікувати, що є не менш важливим для розвитку особистості.

Мета статті – здійснити аналіз ефективності застосування проєктної методики у навчанні іноземних мов.

Проєктна методика – це організація навчання через самостійну діяльність учнів для досягнення мети [1, с. 86]. Згідно з Ж.Ж.Руссо, «діти легко забувають те, що вони кажуть, і те, що їм кажуть, але не те, що вони роблять, і не те, що з ними роблять». Відповідно, практична спрямованість навчання здатна підвищити його результативність.

Завдання проєктної методики полягає в тому, щоб навчити учнів не лише вчитися самостійно, але і дати їм базу для того, щоб вони могли самостійно аналізувати інформацію та використовувати її на практиці. Також, що є не менш важливим, застосовуючи проєктну методику, вчитель може навчити учнів спілкуватися між собою в групі і з іншими людьми поза